

Cite: Kurylo, I. O. (2021). Emansypatsiini tsinnosti ta ditorodna povedinka v konteksti demohrafičnoi modernizatsii (na materialakh ostannoï khvyli Svitovoho doslidzhennia tsinnosti (2017-2020)) [Emancipative Values and Reproductive Behavior in the Context of Demographic Modernization (Based on World Values Survey (2017-2020) Data)]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika — Demography and Social Economy*, 2 (44), 37-55. <https://doi.org/10.15407/dse2021.02.037>

<https://doi.org/10.15407/dse2021.02.037>

УДК 314.3(314.172):316.422.4

JEL Classification: J13

І. О. КУРИЛО, д-р екон. наук, проф.

Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України

01032, м. Київ, бул. Т. Шевченка, 60

E-mail: iryna.kurilo2017@gmail.com

ORCID 0000-0002-5082-2024

Scopus ID 57190215809

ЕМАНСИПАЦІЙНІ ЦІННОСТІ ТА ДІТОРОДНА ПОВЕДІНКА В КОНТЕКСТІ ДЕМОГРАФІЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ (на матеріалах останньої хвилі Світового дослідження цінностей (2017—2020))

Стаття присвячена аналізу взаємозв'язків поширеності емансипаційних цінностей та ознак демографічної модернізації в царині дитородної поведінки й дітності на даних останньої хвилі Світового дослідження цінностей (2017—2020). Дослідження мало на меті порівняти прихильність респондентів з різних країн до емансипаційних цінностей (згідно з індексом «Welzel emancipative values»), оцінити вплив цього комплексного «ціннісного фактора» на дітність респондентів, специфіку ставлення до народження дітей, вік материнства, а також проаналізувати залежність значення самого індексу від окремих соціально-демографічних характеристик респондентів. Спробу змодельовувати зв'язки між прихильністю до емансипаційних цінностей та дітністю, контролюючи на вплив індивідуальних соціально-демографічних характеристик респондента і стадії демографічного переходу в його країні, здійснено вперше. Елементами новизни характеризуються також отримані результати дослідження в частині: встановлення залежності між поширеністю емансипаційних цінностей та ставленням до оціночного судження щодо обов'язковості народження дітей; виявлення впливу поширення емансипаційних цінностей на вік материнства; оцінювання впливу соціально-демографічних характеристик респондентів на їхню прихильність до емансипаційних цінностей на матеріалах України. При моделюванні взаємозв'язків індексу емансипаційних цінностей та числа дітей у респондента застосовано регресію Пуассона; регресійну модель (лінійна регресія оцінена МНК) використано при визначенні характеру залежності ціннісних орієнтацій (за індексом Вельцеля) від віку респондентів на матеріалах

України, контролюючи на вплив таких змінних, як стать, рівень освіти та приналежність респондента до певного типу поселення. Оцінку впливу емансипаційних прихильностей (за усередненим індексом Вельцеля) на ставлення до народження дітей, а також оцінку його зв'язку з середнім віком матері при народженні першої дитини здійснено на національному рівні на даних за країнами-учасницями WVS з використанням кореляційно-регресійного аналізу. Встановлено наявність статистично значущого оберненого зв'язку між індексом емансипаційних цінностей та дітністю, при цьому вплив ціннісного фактора переважає не випадковий зв'язок з дітністю таких факторів, як вік, стать, тип поселення, рівень освіти респондента. Виявлено цільний статистично значущий зв'язок між поширенням схильності до емансипаційних цінностей та збільшенням частки тих, хто не сприймає народження дітей як суспільний обов'язок, а також істотний вплив поширення емансипаційних цінностей на підвищення віку матері при народженні першої дитини. Доведено статистичну значущість вікового ефекту в диференціації індексу Вельцеля серед українських респондентів, а також впливу місця їх проживання та освітнього рівня на прихильність до емансипаційних цінностей.

Ключові слова: емансипаційні цінності, демографічна модернізація, дитородна поведінка, дітність, Світове дослідження цінностей, індекс емансипаційних цінностей Вельцеля, регресія Пуассона.

Постановка проблеми та актуальність її дослідження. Науково-практична значущість і повсякчасна актуальність досліджень проблематики цінностей зумовлена як її зв'язком з фундаментальними питаннями людського буття, так і незамінною роллю самого концепту «цінності» в поясненні поведінки індивідів. Цінності репрезентують схвалені культурою бажані цілі, які мотивують дії індивідів. Вони слугують орієнтирами щодо того, що визнається важливим у даній спільноті чи в суспільстві, вказують на те, до чого прагнуть і як діють індивіди, соціальні групи та суспільства в цілому. Саме цінності «надихають» переконання і погляди індивідів у різних царинах життя, мають певну рушійну силу та визначають, через систему норм, ставлення до індивідів і їхньої поведінки у тих чи інших сферах життєдіяльності та конкретних ситуаціях життєвого вибору, тим самим впливаючи на цей вибір.

Зміни соціальних цінностей і норм відбуваються внаслідок різноманітних процесів. Чи не найважливішими є історичні зміни умов життєдіяльності, що відбуваються через технологічні інновації, зміни в економічній та соціальній організації та еволюцію культурних ідей і форм. Тож не випадково ціннісні зміни часто асоціюються з відповідними трансформаційними та модернізаційними процесами у багатьох сферах людського буття. Так, розкриваючи зміст «демографічної модернізації», знаний демограф А. Вишневський писав про неї як про «сукупність змін, що охопили матримоніальну, прокреативну, сексуальну, сімейну, життєзберезувальну, міграційну поведінку людей... вимагали перегляду цінностей, моральних норм, всього світосприйняття і... надзвичайно сильно вплинули на інтелектуальний і емоційний світ людини, на її індивідуальний життєвий шлях» [1, с. 9]. Не викликає сумнівів, що згадані демографічні трансформації пов'язані з

переглядом цінностей, тож і демографічна модернізація може розглядатись як процес, детермінований ціннісними змінами. Стосовно царини дітородної поведінки на сучасному етапі, ймовірно, це світоглядні зрушення «на користь» емансипаційних цінностей, які належать до цінностей самовираження і найбільшою мірою асоціюються з сучасним індивідуалізмом та розширенням вибору, свободи дій.

У рамках концепції «другого демографічного переходу»¹, яка зосередилась якраз на аналізі дітородної поведінки у спробах пояснити природу довготривалого зниження народжуваності до рівня, що не забезпечує просте відтворення населення, принципово новими чинниками зниження дітородної активності (на відміну від детермінант її динаміки під час першого демографічного переходу) визнаються саме розвиток індивідуалістично орієнтованої системи цінностей і відповідні зміни норм демографічної поведінки [2]. Ця фаза демографічного переходу характеризується вираженим прагненням індивідів до самореалізації, свободи вибору і особистісного розвитку, власного життєвого стилю та емансипації, що має наслідками більш пізній вступ до шлюбу і народження дитини, зміни в дітності тощо. Другий демографічний перехід зумовлений тенденціями економічного й технологічного прогресу, підвищення освітнього й інтелектуального рівня населення, прискореного поширення «постматеріалістичних» цінностей, лібералізму й толерантного ставлення до поведінки, що раніше розглядалась як девіантна чи аморальна. Її поширення на новому етапі відбувається під впливом легалізації розлучень, формування «культу самореалізації», розширення індивідуальної автономії, можливостей вибору особистістю тієї моделі життя, яка найбільш для неї зручна [3, р. 63—94, 177—198].

Загалом же прихильники концепції «другого демографічного переходу» значною мірою пов'язують його саме з мікросоціологічними феноменами, при цьому дещо недооцінюючи роль низки матеріальних та інституціональних факторів (як-от: система організації догляду за дітьми (й витрати на нього), гендерний поділ репродуктивної праці, особливості соціальної політики тощо). Водночас такий підхід, більш орієнтований на вивчення ціннісних основ дітородної поведінки, слід визнати вельми актуальним, коли йдеться про зміни в ставленні до демографічно значущих феноменів (шлюбу, народження дітей і ін.) та у пріоритизації життєвих планів індивідів, але нечасто (або ж недостатньо) застосовуваним у емпіричних демографічних дослідженнях. При цьому для вивчення впливів згаданих ціннісних факторів та їх демографічних результатів можуть бути використані прийоми історичної реконструкції явищ, що супрово-

¹ Або, за версіями інших дослідників, відповідної фази загального довготривалого глобального процесу демографічного переходу.

джували демографічний перехід у країнах, які знаходяться на пізніх його стадіях, а також і порівняльні дослідження, що охоплюють населення різних країн, які знаходяться на різних етапах демографічних трансформацій у царині шлюбно-сімейних процесів та народжуваності. На наш погляд, для реалізації цього завдання чи не найбільш прийнятними є дані багаторічного соціологічного проекту — Світового обстеження (дослідження) цінностей (*World Values Survey*), збір яких ведеться з 1981 року. Наразі завершено вже сьому хвилю обстеження, що охопила 79 країн різних регіонів світу, які знаходяться на різних етапах соціально-економічного розвитку й демографічної модернізації.

Аналіз досліджень і публікацій. У питаннях вимірювання життєвих цінностей, аналізу їх міжкраїнних відмінностей та оцінювання взаємозв'язків цінностей з іншими феноменами сучасні дослідники зазвичай спираються на «класичний» інструментарій соціологічної аксеології, переважно представлений у роботах Ш. Шварца (S. H. Schwartz) [4], а також Р. Ф. Інглехарта (R. F. Inglehart) та К. Вельцеля (C. Welzel), які базуються якраз на даних *World Values Survey* [5—7]. Серед робіт цих авторів — і порівняно недавня узагальнююча публікація Р. Ф. Інглехарта, де історичний розвиток системи цінностей розглядається в контексті «еволюційної модернізації» [8], й робота К. Вельцеля, у котрій автор акцентує увагу саме на тенденціях поширення емансипаційних цінностей, що передбачають пріоритети свободи способу життя, гендерної рівності, особистої автономії та вибору [9]. К. Вельцель також концептуально обґрунтовує комплексний індикатор поширеності емансипаційних цінностей, представляє його методичну розробку та результати впровадження в проекті *World Values Survey* [9², р. 57—105].

У загальнометодологічному плані інтерес становить також робота дослідників С. Хітліна (S. Hitlin) та Дж. Пелеавіна (J. A. Piliavin) в якій висвітлюються різноманітні підходи до узгодження цінностей з культурою, соціальною структурою й індивідуальною поведінкою, а також окреслюються царини, перспективні щодо подальших досліджень крізь призму цінностей [10].

У низці своїх робіт Р. Ф. Інглеhart, К. Вельцель, а також їх співавтори й послідовники розглядають диференціацію та зміни щодо постматеріалістичних і емансипаційних цінностей переважно або в широкому контексті соціально-економічної й соціокультурної динаміки [11; 12], або в суспільно-політичному контексті як таку складову процесу розширення прав і свобод людини, що впливає на розвиток демократії, політичні орієнтації, зміни у владній ієрархії на різних рівнях тощо [13; 14].

² Методичні особливості побудови індексу емансипаційних цінностей та його субіндексів висвітлено в інтернет-додатку до публікації. URL: <https://www.cambridge.org/welzel> (Р. 20—27).

Поширення емансипаційних цінностей має наслідки й у багатьох інших сферах. Так, наприклад, вітчизняний науковець Ю. Савельєв (Yu. Savelyev) розглядає емансипаційні цінності в контексті модернізаційних процесів, оцінюючи зв'язок соціального включення з соціокультурними вимірами модернізації, зокрема, з емансипаційними цінностями [15; 16, с. 16—21].

У контексті, відносно більш близькому до демографічного, розглядають різні «набори» цінностей (традиційні та постматеріалістичні; цінності самовираження) В. Магун (V. Magun) та М. Руднєв (M. Rudnev), у дослідженні яких міститься в тому числі й оцінка впливу індивідуальних соціально-демографічних характеристик індивідів на їхню схильність до того чи іншого типу ціннісних орієнтацій [17].

Що ж до власне дітородної поведінки, її змін у часі та просторових відмінностей, то при їх дослідженні й поясненні демографи та соціологи повсякчас звертаються до впливу жіночої емансипації як складової культурної модернізації загалом, до перетворень у сфері гендерного розподілу ролей і до інших процесів, що асоціюються зі «зсувом» у бік емансипаційних цінностей [18; 19] та до питання впливу сімейних цінностей на дітність [20]. Проте чи не єдина комплексна робота, безпосередньо присвячена аналізу взаємозалежностей між складовими цінностей емансипаційного спектра (зокрема, цінністю індивідуального вибору й нормами щодо прийняття гендерної рівності), а також їх впливу на демографічні феномени (у т. ч. сексуальну й дітородну поведінку), була здійснена на даних попередніх хвиль WVS Р. Ф. Інглехартом та його співавторами Е. Понаріним (E. Ponarin) і Р. С. Інглехартом (R. C. Inglehart) [21]. Саме результати цього ґрунтовного аналізу надихнули на здійснення спроби доповнити й розвинути такого роду дослідження, звернувшись до питання оцінки взаємозв'язків поширення емансипаційних цінностей з репродуктивними «результатами» цього процесу на основі залучення низки інших характеристик-змінних та з використанням даних останньої хвилі WVS.

Мета дослідження. Робота була націлена на порівняння ступеня прихильності респондентів з різних країн до емансипаційних цінностей (згідно з індексом Вельцеля «*Welzel emancipative values*»), оцінку впливу даного комплексного «ціннісного фактора» на дітність респондентів, специфіку ставлення до народження дітей, вік материнства, а також спрямована на виявлення залежності значення самого індексу від окремих соціально-демографічних характеристик респондентів³.

Наукова новизна. Спробу змоделувати зв'язки між схильністю до емансипаційних цінностей та дітністю, контролюючи як на вплив індивідуальних соціально-демографічних характеристик респондента, так і стадії демографічного переходу в його країні, на основі даних останньої хвилі

³ Остання досліджувалась на матеріалах України.

WVS (2017—2020) здійснено вперше. Елементами новизни характеризуються також отримані результати дослідження в частині: встановлення залежності між поширеністю емансипаційних цінностей та ставленням до оціночного судження щодо обов'язковості народження дітей; виявлення впливу ступеня поширення емансипаційних цінностей на «постарінання материнства»; оцінювання вікового ефекту та впливу деяких інших соціально-демографічних характеристик на прихильність респондентів до емансипаційних цінностей на матеріалах України.

Матеріали і методи. Інформаційно-статистичну базу дослідження становили дані Світового обстеження (дослідження) цінностей (*World Values Survey*). В аналізі взаємозв'язків використано базу даних останньої хвилі WVS 2017—2020 рр. (для усіх країн-учасниць і для України, зокрема) [22]. До аналізу в динаміці залучено було також відповідні індикатори за даними інших (ретроспективних) хвиль WVS (*time series*).

При моделюванні взаємозв'язків індексу емансипаційних цінностей (*незалежна змінна*: неперервна, набуває значень від 0 до 1) та числом дітей у респондента (*залежна змінна*: дискретна) з огляду на специфіку досліджуваних змінних та за підсумками аналізу графічних зображень їх розподілів, застосовано регресію Пуассона (*Censored Poisson regression*)⁴. Зв'язок між індексом емансипаційних цінностей Вельцеля та дітністю оцінювався за 68 819 одиницями, які представляють загальне число респондентів останньої хвилі WVS у 79 країнах-учасницях⁵, з урахуванням впливу таких змінних, як стать, вік, а також трьох введених у модель даммі-змінних⁶: для типу поселення (за базу порівняння взято міські поселення), рівень освіти⁷ (за базу взято нижчий⁸) та для ідентифікації країни респондента за стадією демографічного переходу, на якій вона знаходиться (виділено 3 стадії, серед яких перша (найбільш рання) є базисною). Для конструювання останньої даммі-змінної нами попередньо було побудовано типологічне групування країн за стадією демографічного переходу на основі аналізу набору показників відтворення населення та рівня соціально-економічного розвитку країни в цілому⁹.

⁴ З обмеженням значень залежної змінної зліва, оскільки число дітей не набуває значень менше 0 (*Left-censoring*).

⁵ Які відповідали на запитання, що нас цікавлять.

⁶ Змінна, яка набуває значення 1, якщо виконається певна умова, і значення 0 — в усіх інших випадках.

⁷ Остання зазвичай трактується на протипагу ціннісним змінним як ресурсний фактор [5].

⁸ Із наявного узагальненого поділу на три рівні: *lower, middle, higher*.

⁹ Бралися до уваги такі демографічні індикатори: очікувана тривалість життя, коефіцієнт сальдо міграції, сумарний показник народжуваності, коефіцієнт природного приросту / убутку, рівень постаріння, а також середньодушовий обсяг ВВВ та динаміка зазначених показників за останні роки.

Регресійну модель (лінійна регресія, оцінена МНК) використали й при визначенні характеру залежності ціннісних орієнтацій (схильності до емансипаційних цінностей, вимірюваної індексом Вельцеля) від віку респондентів (як незалежної змінної) на матеріалах нашої країни (вибірка з 1262 спостережень останньої хвили WVS в Україні), контролюючи на вплив таких змінних, як стать, рівень освіти та приналежність респондента до певного типу поселення¹⁰.

Оцінку впливу показника емансипаційних прихильностей (усереднений індекс Вельцеля) на ставлення до народження дітей (індикатор — частка респондентів, «абсолютно не згодних» і «не згодних» із твердженням, що «мати дітей — це обов'язок людей перед суспільством»), а також оцінку зв'язку усередненого індексу Вельцеля з середнім віком матері при народженні дитини здійснено на національному рівні на даних за 79 країнами-учасницями WVS з використанням кореляційно-регресійного аналізу.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Емансипаційні цінності як «підмножина» цінностей самовираження поєднують акценти на свободі вибору, рівності можливостей та їх розширенні у різних сферах життя індивіда. Із напрацювань Р. Ф. Інглехарта та К. Вельцеля задля вимірювання матеріалістичних-постматеріалістичних цінностей, цінностей самовираження та їх складових у рамках WVS, ми обрали комплексний індекс емансипаційних цінностей — *Welzel emancipative values* — як такий, що акумулює акценти саме на свободі репродуктивного вибору, на гендерній рівності, на особистісній автономії, а також на свободі слова й прийняття рішень. Із переліку ціннісних феноменів, що їх «діагностує» опитувальник WVS, саме ці, на нашу думку, найбільшою мірою асоціюються з явищами й процесами, які демографи розглядають у контексті соціокультурних факторів «другого демографічного переходу» та позиціонують як мотиваційні передумови-можливості для відповідних зрушень у дітородній поведінці [2; 21].

Нагадаємо, що кожному зі згаданих вище емансипаційно-ціннісних «акцентів» відповідає окремий субіндекс: *Choice Sub-Index*, що визначає ступінь прийняття респондентами толерантного ставлення до розлучень, абортів та гомосексуалізму; *Equality Sub-Index*, що діагностує підтримку гендерної рівності в сфері освіти, зайнятості й влади; *Autonomy Sub-Index* — визначає схвалення (бажаність) незалежності, багатії уяви та неслухняності як якостей дитини; *Voice Sub-Index* — виступає як індикатор важливості для респондентів свободи слова, права голосу при прийнятті рішень тощо. У даній роботі ми зосередились на оцінюванні впливу цих емансипаційних цінностей, що їх апроксимує саме комплексний «*Welzel emancipative values*» [9, pp. 66—69], на ставлення до демографічно значущих суджень (*сприйняття*

¹⁰ Як даммі-змінні.

чи несприйняття народження дітей як суспільного обов'язку) та на результати дітородної діяльності (число дітей у респондента). Тож ми виходимо з припущення про те, що саме спільний вплив широкого спектра взаємопов'язаних соціально-культурних зрушень — як прийняття гендерного паритету та свободи сексуального й репродуктивного вибору, так і зміни уявлень щодо батьківства і допустимості особистісної автономії дітей та усвідомлення відповідальності за свій вибір і необхідності прийняття самостійних рішень — зрештою детермінують (за інших рівних умов) поведінкові прокреативні зміни в історичній динаміці (або ж наявні відмінності щодо країн у різних фазах демографічного переходу).

Згідно з результатами попереднього аналізу поширеності емансипаційних цінностей на основі середніх значень індексу Вельцеля на національному рівні, лідерами щодо соціально-психологічної схильності до емансипаційних цінностей слід визнати такі країни Північної Європи як Швецію, Данію, Ісландію й Норвегію, що традиційно вирізняються навіть з-поміж європейського загалу держав високим рівнем гендерної рівності та толерантним ставленням до різної сексуальної поведінки, повагою до особистісної автономії тощо. Про високий ступінь «тяжіння» до емансипаційних схильностей можна говорити й стосовно інших західно-, північно- та південно-європейських країн, а також Японії та США (рис. 1).

Україна сьогодні не належить до країн, респонденти з яких схильні до прийняття емансипаційних цінностей: поряд з Перу та РФ наша країна замикає першу третину країн-учасниць WVS (2017—2020), що характеризуються низьким у середньому рівнем прихильності до даних цінностей. Зазначимо також, що значення даного індексу для України впродовж послідовних хвиль WVS змінювалось украй незначно (а в останніх двох хвилях — лишалось незмінним), у той час як у країнах-лідерах ступінь прийняття емансипаційних цінностей підвищувався, щоправда — з відчутними міжкраїнними відмінностями в часових межах і траєкторіях його динаміки.

Підсумки перевірки на індивідуальному рівні основної гіпотези дослідження щодо впливу сукупності емансипаційних цінностей на дітородну поведінку респондентів та її результати відображено у табл. 1.

Представлені оцінки параметрів моделі вимірювання зв'язку засвідчують, що вплив прийняття емансипаційних цінностей на число дітей є статистично значущим, а отже — не випадковим. Характер впливу відповідної факторної змінної відповідає очікуваному — зв'язок обернений: із підвищенням ступеня прихильності до емансипаційних цінностей дітність зменшується.

На основі отриманих значень коефіцієнтів моделі можна зробити висновки і про статистично значущий зв'язок інших включених у модель змінних з дітністю. Так, зокрема, параметри моделі підтверджують, що за всією сукупністю респондентів із різних країн рівень дітності підвищується з

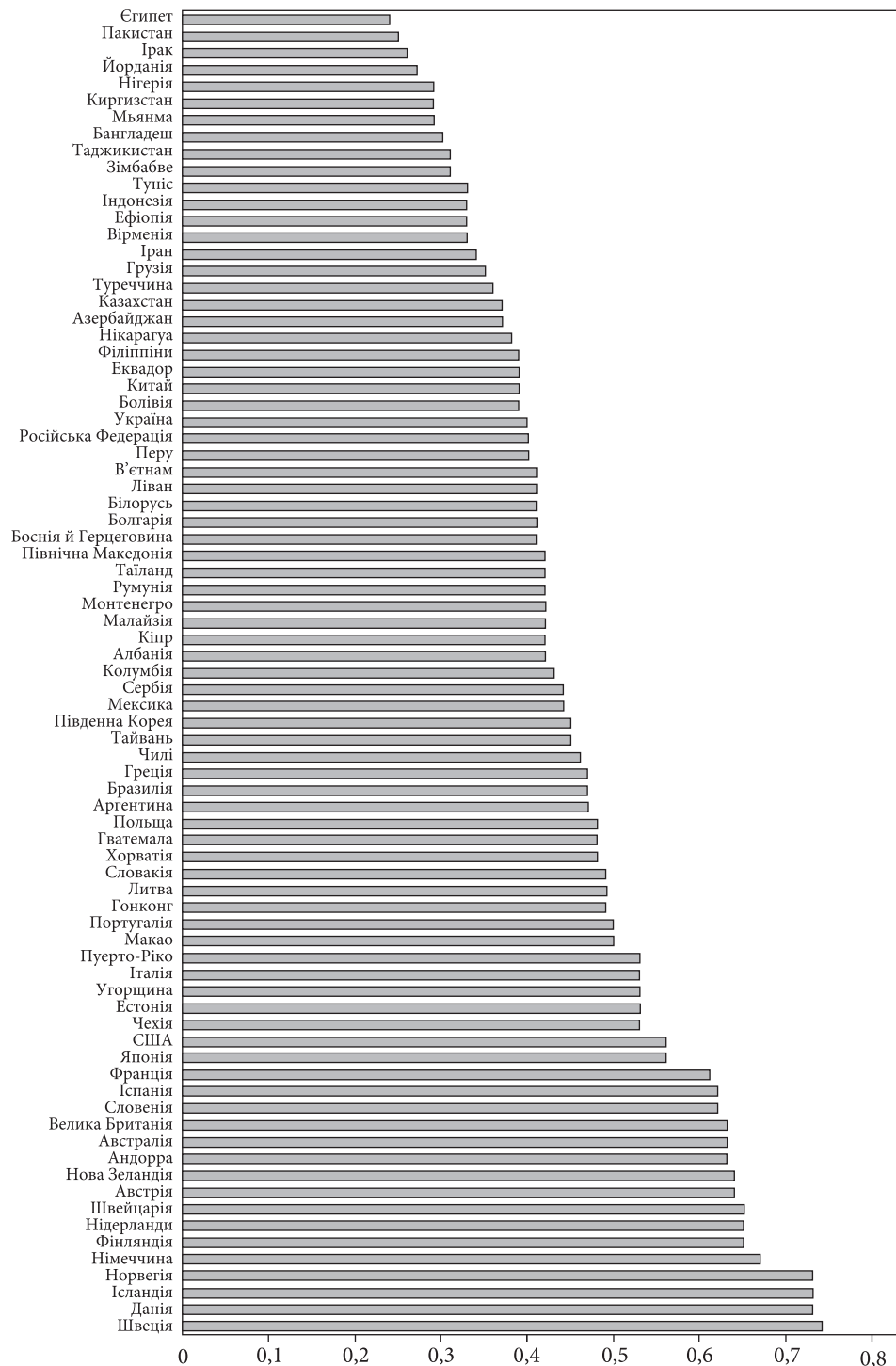

Рис. 1. Індекс емансипаційних цінностей Вельцеля для країн WVS (2017—2020)
Джерело: авторські розрахунки за даними WVS (2017—2020).

віком, число дітей у мешканців сільської місцевості у середньому є більшим ніж у містах, а от при переході до наступних (більш пізніх) фаз демографічного переходу — дітність зменшується. Таким же — оберненим щодо дітності — є не випадковий ефект підвищення освітнього рівня респондентів.

Варто зазначити, що отримані результати оцінки цілком узгоджуються з загальними закономірностями соціально-демографічної диференціації дітності та народжуваності. Акцентуємо увагу також на тому, що коефіцієнти оціненої моделі свідчать про більш суттєвий за величиною вплив емансипаційних цінностей на рівень дітності порівняно з впливом такої «ресурсної» соціально-демографічної змінної, як рівень освіти респондента.

Цінності як набір певних загальних принципів є базою для формування оціночних суджень як елемента норм, що діють у різноманітних ситуаціях у житті індивідів, у тому числі пов'язаних із демографічно значущим

Таблиця 1. Оцінки параметрів регресійної моделі зв'язку між індексом емансипаційних цінностей та рівнем дітності респондентів WVS 2017—2020 (із врахуванням контролю впливу статі, віку, освітнього рівня, типу поселення та стадії демографічного переходу в країні респондента; N=68819)

	Число дітей(Q274)
Індекс емансипаційних цінностей (<i>Welzel emancipative values</i>)	—0.459*** (0.019)
Стать (Q260) (female)	0.110*** (0.006)
Вік (Q262)	0.026*** (0.000)
Освітній рівень (Q275R)	
Середній	—0.125*** (0.007)
Вищий	—0.246*** (0.008)
Тип поселення (H1; rural)	0.133*** (0.006)
Стадія демографічного переходу	
Друга	—0.214*** (0.008)
Третя	—0.549*** (0.010)
Константа	—0.398*** (0.020)

****p-level*<0.001

Джерело: авторські розрахунки за базою даних WVS (2017—2020).

вибором. Серед суджень, розміщених в опитувальнику WVS, таким є запитання щодо твердження, репрезентованого змінною Q37 «Наскільки Ви погоджуєтесь або не погоджуєтесь із твердженням «Мати дітей — це обов'язок людей перед суспільством?»»¹¹. Маючи припущення, що прихильність до емансипаційних цінностей асоціюється з критичним (скептичним) ставленням до такого оціночного судження, оскільки останнє не узгоджується зі свободою індивідуального репродуктивного вибору, ми здійснили перевірку цієї гіпотези (на узагальнених даних останньої хвилі WVS по 79 країнах, що взяли участь в опитуванні).

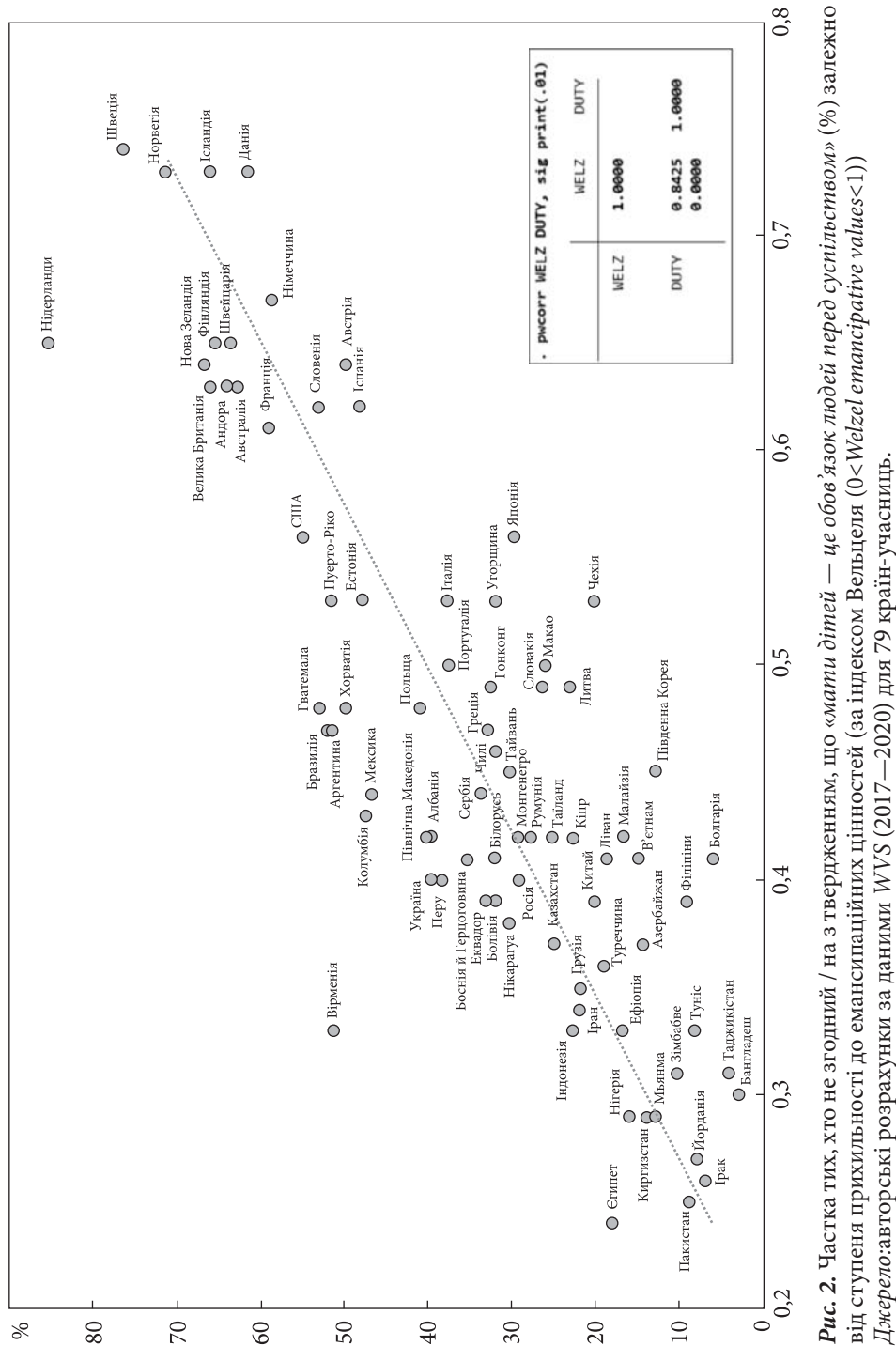
Змістовним обґрунтуванням допустимості (й доцільності) застосування у представленому контексті прийомів аналізу відповідного зв'язку на національному рівні для нас слугували результати дослідження Р. Фішера та І. Путінга (R. Fischer and Poortinga Ype H.), які стверджують, що структури цінностей на рівні країни та на індивідуальному рівні значною мірою перетинаються [23]. Отже, ціннісні виміри на основі однієї з цих структур можуть бути застосовані як для аналізу диференціації між країнами, так і відмінностей щодо поведінки індивідів у межах країн. Зазначимо, що й Р. Ф. Інґлехарт використовував агрегацію значень змінних на національному рівні (не враховуючи відмінності структури на мікрорівні).

Уявлення про характер зв'язку між індексом емансипаційних цінностей та сумарною часткою тих респондентів, які обрали відповіді «не погоджуюсь» та «цілком не погоджуюсь» на поставлене запитання дає рис. 2.

Результати кореляційного аналізу підтверджують наявність прямого щільного статистично значущого зв'язку між досліджуваними змінними і свідчать, таким чином, «на користь» гіпотези про те, що з підвищенням схильності до емансипаційних цінностей збільшується частка тих, хто не згоден із твердженням, що «Мати дітей — це обов'язок людей перед суспільством».

Ознакою демографічної модернізації в царині дітородної поведінки та народжуваності вважають, крім зменшення числа народжених дітей, також процес «постаріння материнства», що відображається у підвищенні віку матері при народженні дитини й, зокрема, першої дитини через відкладання його / її народження до здобуття професійної освіти, набуття економічної незалежності тощо [1, с. 173, 190—194; 24]. Усвідомлюючи вельми обмежені можливості коректного оцінювання впливу поширення емансипаційних цінностей на «постаріння материнства» за даними WVS, для формування значень змінних (на національному рівні) ми скористалися даними масштабної вибірки респондентів трьох останніх хвиль WVS з усіх країн-учасниць та відповідними їм (за просторово-часовими характеристиками) даними щодо середнього віку матері при народженні першої

¹¹ З наявністю таких варіантів вибору відповіді, як «повністю погоджуюсь», «погоджуюсь», «ні те, ні інше», «не погоджуюсь», «цілком не погоджуюсь».

Таблиця 2. Оцінки параметрів регресійної моделі зв'язку між віком та індексом емансипаційних цінностей для респондентів WVS 2017—2020 з України (з врахуванням контролю впливу статі, освітнього рівня й типу поселення респондента; N=1262)

Незалежні змінні	Індекс емансипаційних цінностей (Welzel emancipative values)
Стать (Q260)	0.002 (0.008)
Вік (Q262)	-0.001*** (0.000)
Освітній рівень (Q275R)	
Середній	0.015 (0.014)
Високий	0.053*** (0.013)
Тип поселення (H1; rural)	-0.030*** (0.008)
Константа	0.427*** (0.019)

****p*-level <0.001

Джерело: авторські розрахунки за базою даних WVS (2017—2020).

дитини¹². Згідно з отриманими результатами парної регресії, відмінності щодо ступеня прихильності населення до емансипаційних цінностей пояснюють у середньому 51 % міжкраїнної дисперсії середнього віку матері при народженні першої дитини, зв'язок відповідних змінних є істотним.

При дослідженні ціннісних орієнтацій повсякчас виникає питання щодо ціннісної гетерогенності населення / респондентів й, зокрема, диференціацію ступеня прихильності до тих чи інших цінностей залежно від соціально-демографічних характеристик індивідів. Чи не найчастіше цікавить (а особливо — щодо модерних «наборів» цінностей) залежність прихильності до різних цінностей від віку. Підґрунтям для припущень щодо вікового ефекту є наявність схожих змін у поглядах / ціннісних орієнтаціях індивідів у процесі їх постаріння. Традиційно вважають, що старші покоління є більш консервативними, а молодь вирізняється значно вищим рівнем прихильності до модерних поглядів, сприйняття нових цінностей тощо. Найдоречніше оцінити такого роду віковий ефект стосовно нашої країни, яка дотепер переживає етап загальної глибокої трансформації життєвих цінностей.

¹² Вважаємо, що середній вік матері при народженні саме **першої** дитини є найбільш прийнятним показником при порівнянні широкого спектра країн, які знаходяться у різних фазах демографічного переходу й суттєво різняться за рівнем дітності.

Спробу оцінити вплив віку на ступінь прихильності до емансипаційних цінностей (що у даному випадку виступає як залежна змінна) ми здійснили через регресійну модель на даних України в межах однієї хвили WVS (2017—2020), розглянувши, таким чином, «поперечний зріз» та контролюючи на вплив інших соціально-демографічних характеристик респондентів (табл. 2).

Таким чином, зв'язок *індексу емансипаційних цінностей* для респондента із *віком* (як його фактором) в Україні є статистично значущим, а отже — невивпадковим; з підвищенням віку у вибірці українських респондентів схильність до емансипаційних цінностей зменшується.

Відповідає нашим очікуванням і підтверджений оцінками параметрів регресійної моделі невивпадковий вплив місця проживання (типу поселення) респондента на ступінь його прихильності до емансипаційних цінностей: для респондентів із сільської місцевості цей ступінь є значущо нижчим порівняно з містянами. Щодо впливу фактора освіченості українців на їхню прихильність до емансипаційних цінностей, то він стає статистично значущим лише при переході до вищого освітнього рівня. Крім отриманих оцінок для освіти, привертає увагу саме високе значення коефіцієнта для змінної, що відображає міжпоселенську диференціацію, а також відсутність статистично значущого впливу статевої приналежності на схильність до емансипаційних цінностей.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Демографічна модернізація пов'язана з якісними змінами установок свідомості, соціокультурних мотивів демографічної поведінки, представлених різними цінностями. Емансипаційні цінності являють собою ті цінності самовираження, переорієнтація на які зумовлює трансформації дітородної поведінки, що результують у падінні народжуваності до наднизького рівня у ході другого демографічного переходу, а відтак — у зниженні дітності сімей та індивідів.

Як засвідчує порівняння прихильності респондентів WVS з різних країн світу до емансипаційних цінностей, вимірюваної за їх комплексним індикатором — індексом емансипаційних цінностей Вельцеля (*Welzel emancipative values*) — країнами-лідерами сьогодні є Швеція, Данія, Ісландія й Норвегія, що традиційно вирізняються високим рівнем гендерної рівності та толерантного ставлення до різної сексуальної поведінки, повагою до особистісної автономії тощо. Доволі високим ступенем «тяжіння» до емансипаційних схильностей характеризується й більшість інших країн ЄС, а також Японія та США. Україна ж нині належить до сукупності країн з низьким у середньому рівнем прихильності до таких цінностей.

За підсумками здійсненого моделювання впливу ціннісних змін «у бік» емансипаційних цінностей на демографічні феномени, що віддзеркалюють демографічну поведінку (на даних щодо майже 70 тисяч респондентів WVS (2017—2020)) з 79 країн світу) можна констатувати: наявність статистично значущого (а отже невивпадкового) зв'язку між *індексом емансипацій-*

них цінностей та дітністю; відповідність оберненого характеру зв'язку гіпотезі дослідження (підвищення ступеня прихильності до емансипаційних цінностей зумовлює зниження дітності); статистичну значущість зв'язків числа дітей із іншими включеними у модель змінними: віком і статтю, типом поселення респондента, рівнем освіти, стадією демографічного переходу, на якій знаходиться країна респондента.

Результати аналізу засвідчили також наявність прямого щільного статистично значущого зв'язку між поширенням емансипаційних цінностей і схильністю до свободи індивідуального репродуктивного вибору (що вимірюється маніфестацією незгоди з твердженням, що «*Мати дітей — це обов'язок людей перед суспільством*»). Відповідно до здійсненої спроби оцінити вплив поширення емансипаційних цінностей на процес «постаріння материнства» (за даними WVS на рівні країн), відмінності щодо прихильності до емансипаційних цінностей пояснюють у середньому 51 % міжкраїнної дисперсії середнього віку матері при народженні першої дитини.

За результатами оцінювання вікового ефекту стосовно прихильності до емансипаційних цінностей (як залежної змінної) на даних України виявлено, що зв'язок *індексу емансипаційних цінностей* для респондента із *віком* (як його фактором) є статистично значущим; з підвищенням віку у вибірці українських респондентів WVS (2017—2020) схильність до емансипаційних цінностей зменшується.

Доцільно було б також (і більш коректно з демографічної точки зору) дослідити прихильність до емансипаційних цінностей, пов'язавши її: не тільки з дітністю, а саме з дітородними орієнтаціями респондентів (ідеальним та бажаним для них числом дітей); не так з поточним середнім віком матері при народженні першої дитини (на національному рівні), як з уявленнями респондентів щодо ідеального віку народження первістка або порогових значень такого віку (раніше / пізніше якого жінка надто молода / стара для народження дитини). Однак, на жаль, навіть питання щодо бажаного числа дітей (змінна H296) у ході WVS (2017—2020) респондентам із широкого загалу країн не ставилось¹³, хоч з огляду на різноплановість, а подекуди — полярність демографічних проблем різних країн світу, таке питання для усіх респондентів було б доречним і необхідним для аналізу диференціації дітородної поведінки в межах світу і формування прогностичних гіпотез про її трансформації, а отже — й про глобальні демографічні зміни. Крім того, враховуючи поширення, поряд з багатодітністю в ранніх фазах демографічного переходу, також і свідомої добровільної бездітності — на пізніх його стадіях, до оціночних суджень, що стосуються свободи репродуктивного вибору, доцільно було б додати, наприклад, і

¹³ Відповіді на це питання давали лише респонденти з обмеженого числа країн, які знаходяться на більш ранніх стадіях процесу демографічного переходу (Ефіопія, Зімбабве).

таке, що «діагностувало» б ставлення до життєвої філософії «чайлд-фрі». Загалом же розстановка (в деяких випадках — посилення або осучаснення) в *World Values Survey* та *European Values Survey* ціннісних акцентів, релевантних сучасним глобальним демографічним викликам (старіння населення, трансформації дітородної поведінки, інтенсифікації міжнародної міграції, поглиблення нерівності в доступі до ресурсів збереження здоров'я) дали б змогу краще зрозуміти природу цих процесів, спрогнозувати їх наслідки та знайти адекватні способи регулювання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демографическая модернизация России, 1900—2000 / Под ред. А. Г. Вишневого. Москва : Новое издательство, 2006. 608 с.
2. R. Lesthaeghe & D. van de Kaa. Twee demografische transitities? En: D. van de Kaa & R. Lesthaeghe: *Bevolking, Groei en Krimp, special issue of Mens en Maatschappij*. Van Loghum Slaterus, Deventer, 1986. P. 9—24.
3. *The New Demographic Regime: Population Challenges and Policy Responses* / Edited by Macura, Miroslav and Macdonald, Alphonse L. and Haug, Werner. United Nations, New York and Geneva, January, 2005. 301 p.
4. Schwartz S. H. An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values. *Online Readings in Psychology and Culture*. 2012. No. 2. P. 1—120.
5. Inglehart R. F., Welzel C. *Modernization, Cultural Change and Democracy: the Human Development Sequence*. Cambridge : Cambridge University Press, 2005.
6. Inglehart R. F., Welzel C. Values, Agency, and Well-Being: A Human Development Model. *Social Indicators Research*. 2010. No. 97 (1). P. 43—63.
7. Welzel C., Inglehart R. F. Misconceptions of Measurement Equivalence: Time for a Paradigm Shift. *Comparative Political Studies*. 2016. Vol. 49. No. 8. P. 1068—1094.
8. Inglehart R. F. *Cultural Evolution: People's Motivations are Changing, and Reshaping the World*. Cambridge University Press. 2018.
9. Welzel C. *Freedom Rising: Human Empowerment and the Quest for Emancipation*. Cambridge University Press. 2013.
10. Hitlin S. and Piliavin J. A. Values: Reviving a dormant concept. *Annual Review of Sociology* 30: 359—393. 2004. [https:// doi: 10.1146/annurev.soc.30.012703.110640](https://doi.org/10.1146/annurev.soc.30.012703.110640)
11. *A World of Three Cultures: Honor, Achievement and Joy* / by Miguel E. Basáñez (Author), Ronald F. Inglehart (Foreword). 1-st Edition. Oxford University Press, 2016.
12. Kistler D., Thöni C., Welzel C. Survey Response and Observed Behavior: Emancipative and Secular Values Predict Pro-Social Behaviors. *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 2017. Vol. 48. No. 4. P. 461—489.
13. Welzel C., Inglehart R. F., Kruse S. Pitfalls in the Study of Democratization: Testing the Emancipatory Theory of Democracy. *British Journal of Political Science*. 2016. Vol. 47. No. 2. P. 463—472.
14. Brieger S., Francoeur C., Welzel C., Ben-Amar W. Empowering Women: The Role of Emancipative Forces in Board Gender Diversity. *Journal of Business Ethics*. 2019. Vol. 155. No. 2. P. 495—511. [https:// doi: 10.1007/s10551-017-3489-3](https://doi.org/10.1007/s10551-017-3489-3)
15. Савельев Ю. Б. Емансипаційні цінності і толерантність у контексті модернізації українського суспільства. *Український соціум*. 2015. № 1 (52). С. 68—81.
16. Савельев Ю. Б. Соціальне включення як вимір модернізації європейських суспільств: автореф. дис. ... д-ра соціологічних наук. Київ, 2018. 39 с.

17. Магун В. С., Руднев М. Г. Ценностная гетерогенность населения европейских стран: типология по показателям Р. Инглхарта. *Вестник общественного мнения. Данные. Анализ. Дискуссии*. 2012. № 3—4. С. 12—24.
18. Salnikova D., Karabchuk T. Gender Equality and Individualistic Values as Determinants of Employment and Income in Central Asian Countries. In: *Gendering Post-Soviet Space*. Springer, Singapore (2021). https://doi.org/10.1007/978-981-15-9358-1_16
19. Kazenin K., Kozlov V. Gender Relations and Transition to Motherhood in the Post-Soviet Kyrgyzstan. In: *Gendering Post-Soviet Space*. Springer, Singapore, (2021). https://doi.org/10.1007/978-981-15-9358-1_2
20. Карабчук Т. С., Кечетова А. П. Количество детей и семейные ценности: существуют ли когортные различия в Европе? *Мониторинг общественного мнения: Экономические и социальные перемены*. 2017. № 5. С. 251—270. [https:// DOI: 10.14515/monitoring.2017.5.14](https://doi.org/10.14515/monitoring.2017.5.14)
21. Inglehart R. F., Ponarin E., Inglehart R. C. Cultural Change, Slow and Fast: The Distinctive Trajectory of Norms Governing Gender Equality and Sexual Orientation. *Social Forces*. 2017. Vol. 95. No. 4. P. 1313—1340. [https:// doi.org/10.1093/sf/sox008](https://doi.org/10.1093/sf/sox008)
22. Haerpfer C., Inglehart R., Moreno, A., Welzel C., Kizilova K., Diez-Medrano J., Lagos P., Norris M., Ponarin E. & Puranen B. et al. *World Values Survey: Round Seven - Country-Pooled Datafile*. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WWSA Secretariat. 2020. [https:// doi.org/10.14281/18241.1](https://doi.org/10.14281/18241.1)
23. Fischer R. and Poortinga Ype H. Are cultural values the same as the values of individuals? An examination of similarities in personal, social and cultural value structures. *International Journal of Cross Cultural Management* 12.2, 2012. P. 157—170. [https:// doi: 10.1177/1470595812439867](https://doi.org/10.1177/1470595812439867)
24. Аксьонова С. Ю., Курило І. О. Відкладання народжень в Україні кризь призму реальних поколінь жінок. *Демографія та соціальна економіка*. 2018. № 3 (34). С. 11—25. [https:// doi.org/10.15407/dse2018.03.011](https://doi.org/10.15407/dse2018.03.011)

REFERENCES

1. Vishnevskij, A. H. (Ed). (2006). *Demograficheskaja modernizacija Rossii, 1900-2000* [Demographic modernization of Russia, 1900-2000]. Moskwa : Novoe izdatel'stvo [in Russian].
2. Lesthaeghe, R. D. van de Kaa (1986). Twee demografische transitities? Bevolking - Groei en Krimp. *Special issue of Mens en Maatschappij*. Van Loghum Slaterus. Deventer [in Nederlands].
3. Macura, Miroslav, & Macdonald (Eds) (2005, January). *The New Demographic Regime: Population Challenges and Policy Responses*. United Nations. New York and Geneva.
4. Schwartz, S. H. (2012). An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2, 1-120.
5. Inglehart, R. F. & Welzel, C. (2005). *Modernization, Cultural Change and Democracy: the Human Development Sequence*. Cambridge: Cambridge University Press.
6. Inglehart, R. F. & Welzel, C. (2010). Values, Agency, and Well-Being: A Human Development Model. *Social Indicators Research*, 97 (1), 43-63.
7. Welzel, C., & Inglehart, R. F. (2016). Misconceptions of Measurement Equivalence: Time for a Paradigm Shift. *Comparative Political Studies*, 49 (8), 1068-1094.
8. Inglehart, R. F. (2018). *Cultural Evolution: People's Motivations are Changing, and Reshaping the World*. Cambridge University Press.
9. Welzel, C. (2013). *Freedom Rising: Human Empowerment and the Quest for Emancipation*. Cambridge University Press.
10. Hitlin, S., & Piliavin, J. A. (2004). Values: Reviving a dormant concept. *Annual Review of Sociology*, 30, 359-393. [https:// doi:10.1146/annurev.soc.30.012703.110640](https://doi.org/10.1146/annurev.soc.30.012703.110640)

11. Basáñez, Miguel E., & Inglehart, Ronald F. (2016). *A World of Three Cultures: Honor, Achievement and Joy. 1-st Edition*. Oxford University Press.
12. Kistler, D., Thöni, C., & Welzel, C. (2017). Survey Response and Observed Behavior: Emancipative and Secular Values Predict Pro-Social Behaviors. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 48 (4), 461-489.
13. Welzel, C., Inglehart, R. F., & Kruse, S. (2016). Pitfalls in the Study of Democratization: Testing the Emancipatory Theory of Democracy. *British Journal of Political Science*, 47, No. 2, 463-472.
14. Brieger, S., Francoeur, C., Welzel, C., & Ben-Amar, W. (2019). Empowering Women: The Role of Emancipative Forces in Board Gender Diversity. *Journal of Business Ethics*, 155, 495-511. [https:// doi: 10.1007/s10551-017-3489-3](https://doi.org/10.1007/s10551-017-3489-3)
15. Saveliyev, Yu. B. (2015). [Emancipative values and tolerance in the context of modernization of Ukrainian society]. *Ukrainskyi sotsium - Ukrainian society*, 1 (52), 68-81 [in Ukrainian].
16. Saveliyev, Yu. B. (2018). *Cotsialne vkluchennia yak vymir modernizatsii yevropeiskykh suspilstv* [Social inclusion as a dimension of modernization of European societies]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
17. Magun, V. S., & Rudnev, M. G. (2012). *Tsennostnaya geterogennost naseleniya evropeyskikh stran: tipologiya po pokazatelyam R. Ingharta* [Value heterogeneity of the population of European countries: typology according to R. Inglehart's indicators]. *Vestnik obshchestvennogo mnenija. Dannye. Analiz. Diskussii - Public Opinion Bulletin. Data. Analysis. Discussions.*, 3-4, 12-24 [in Russian].
18. Salnikova, D., & Karabchuk, T. (2021). *Gender Equality and Individualistic Values as Determinants of Employment and Income in Central Asian Countries. Gendering Post-Soviet Space*. Springer. Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-15-9358-1_16
19. Kazenin, K., & Kozlov, V. (2011). *Gender Relations and Transition to Motherhood in the Post-Soviet Kyrgyzstan. Gendering Post-Soviet Space*. Springer. Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-15-9358-1_2
20. Karabchuk, T. S., & Kechetova, A. P. (2017). *Kolichestvo detey i semeinyie tsennosti: suschestvuyut li kogortnyie razlichiya v Evrope?* [The number of children and family values: are there any cohort differences in Europe?]. *Monitoring obshchestvennogo mneniya: Ekonomicheskie i sotsialnyie peremenyi - Monitoring of Public Opinion: Economic and Social Changes*, 5, 251-270. [https:// doi: 10.14515/monitoring.2017.5.14](https://doi.org/10.14515/monitoring.2017.5.14). [in Russian].
21. Inglehart, R. F., Ponarin, E., & Inglehart, R. C. (2017). Cultural Change, Slow and Fast: The Distinctive Trajectory of Norms Governing Gender Equality and Sexual Orientation. *Social Forces*, 95, 1313-1340. [https:// doi.org/10.1093/sf/sox008](https://doi.org/10.1093/sf/sox008)
22. Haerpfer, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano, J., Lagos, M., Norris, P., Ponarin, E., & Puranen, B., et al. (2020). *World Values Survey: Round Seven - Country-Pooled Datafile*. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WWSA Secretariat. [https:// doi.org/10.14281/18241.1](https://doi.org/10.14281/18241.1)
23. Fischer, R., & Poortinga, Ype., H. (2012). Are cultural values the same as the values of individuals? An examination of similarities in personal, social and cultural value structures. *International Journal of Cross Cultural Management*, 12.2, 157-170. [https:// doi: 10.1177/1470595812439867](https://doi.org/10.1177/1470595812439867)
24. Aksyonova, S. Yu., & Kurylo, I. O. (2018). *Vidkladannia narodzhen v Ukraini kriz pryzmu realnykh pokolin zhinok* [Postponement of births in Ukraine through the prism of the reality of generations of women]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika - Demography and Social Economy*, 3 (34), 11-25. [https:// doi.org/10.15407/dse2018.03.011](https://doi.org/10.15407/dse2018.03.011) [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції журналу 26.02.2020.

I. O. Kurylo, Dr. Sc. (Economics), Prof.
Ptoukha Institute for Demography and Social Studies of the NAS of Ukraine
01032, Ukraine, Kyiv, Blvd Tarasa Shevchenko, 60
E-mail: iryna.kurilo2017@gmail.com
ORCID 0000-0002-5082-2024
Scopus ID 57190215809

EMANCIPATIVE VALUES AND REPRODUCTIVE BEHAVIOR
IN THE CONTEXT OF DEMOGRAPHIC MODERNIZATION
(Based on World Values Survey (2017-2020) Data)

The article deals with analysis of relationship between the prevalence of emancipative values and demographic modernization in the field of reproductive behavior and fertility using the data of the latest wave of World Values Survey (2017-2020). The study is aimed to compare the commitment of respondents from different countries to emancipative values (according to the index “Welzel emancipative values”), to assess the impact this complex “value factor” has on the number of respondents’ children, on their attitudes to childbirth, on the age of motherhood. Also focus of this study includes analysis of factors that affect index value, in particular individual socio-demographic characteristics of respondents. Within this study an attempt is made for the first time to model the relationship between the commitment to emancipative values and number of children controlling for the impact of both the individual socio-demographic characteristics of the respondent and the stage of demographic transition in his / her country. Other components of the research with results that potentially can contribute to the existing literature are related to studying: relationship between the prevalence of emancipative values and the attitude to the evaluative judgment on the mandatory birth of children; impact of the emancipative values’ spread on motherhood age; impact of respondents’ socio-demographic characteristics on their commitment to emancipative values (based on the Ukrainian data). Censored Poisson regression is used to model the relationship between the emancipative values index and the number of respondent’s children. Regression model (linear regression estimated by OLS) is estimated to determine the dependence of value orientations’ (according to Welzel values) on the age of respondents from Ukraine, controlling for the influence of such variables as sex, education level and type of settlement. Evaluation of the impact average value of Welzel index has on attitudes towards childbirth, as well as its effect on the mean age of mother at the first child birth is carried out at the national level based on WVS data using correlation-regression analysis. There is a statistically significant inverse relationship between index of emancipative values and number of children. The effect of this value factor is bigger in magnitude compared to the effects of such factors as age, gender, type of settlement, education level of the respondent (all above-mentioned effects are statistically significant). There is a strong statistically significant relationship between the prevalence of emancipative values and the increase in the proportion of those who do not perceive the childbirth as a social duty. Also obtained results reveal that the spread of emancipative values has statistically significant positive effect on the mother’s age at the first birth (i.e. with the higher level of emancipative values the mother’s age at the first birth is increasing). Conducted analysis showed the statistically significant age effect in the differentiation of the Welzel index among Ukrainian respondents, as well as the effect of their settlement place and educational level on propensity to emancipative values.

Keywords: emancipative values, demographic modernization, reproductive behavior, number of children, World Values Survey, Welzel emancipative values, Censored Poisson regression.